

Doc. ThDr. Alojz Miškovič

(1902-1967)

**Činovník Slovenského katolíckeho skautingu (SKS),
rímskokatolícky kňaz, slovenský historik, učiteľ.**

*Narodený 4. septembra 1902 v Jurgove
Zomrel 14. marca 1967 v Bratislave*

Alojz Miškovič sa narodil v slovenskej spišskej dedine Jurgov, ktorá je od r. 1945 pripojená k Poľsku.

O jeho činnosti v Slovenskom katolíckom skautingu je nateraz známe:

- bol vodcom značnej skupiny Slovenských katolíckych skautov na Jamboree 1933 v Gödöllő,
- na 6. valnom zhromaždení Ústredia SKS (ÚSKS) v Nitre po Jamboree v Gödöllő 14. septembra 1933 bol zvolený za podnáčelníka (=zástupcu krajského náčelníka) a bol poverený zastupovať náčelníka; podnáčelníkom bol do r. 1934 (zrejme do 7. valného zhromaždenia ÚSKS 28.júla 1934 v Banskej Bystrici).
- vo februári alebo v marci 1934 v SKS zaviedol skautský pozdrav "Na stráž!", a následne
- na opasok SKS zaviedol pracku s heslom "Na stráž!" pod nápisom "Slovenskí katolícki skauti v RCS"

Treba vedieť, že heslo "Na stráž!" už predtým používala Česká obec sokolská a pojem "stráž" bol po r. 1918 veľmi rozšírený v Čechách aj v Slovensku, ako obširne ukazuje nižšie pripojená Príloha.

Pôsobenie Alojza Miškoviča v jednotlivých časových úsekoch jeho života:

- 1912 – 1920 štúdium na gymnáziách v Podolínci, Levoči a v Ružomberku
- 1920 – 1924 štúdium teológie v Spišskej Kapitule
- Od r. 1924 kňaz v Poprade a v Spišskej Kapitule
- 1924 – 1928 štúdium slovenčiny, filozofie a poľštiny na Filozofickej fakulte UK v Bratislave
- 1925 - pokladník a člen Výboru Ústredia Slovenského katolíckeho študentstva
- 1928 - 1933 profesor a správca učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule
- 1931 - zakladajúci člen Matice slovenskej
- 1933 vodca skupiny Slovenských katolíckych skautov na Jamboree 1933 v Gödöllő
- 1933 - 1934 podnáčelník Slovenských katolíckych skautov
- 1939 oblastný veliteľ Hlinkovej mládeže v Spišskej Novej Vsi, kde pôsobil ako profesor
- po r. 1940 župný inšpektor Tatranskej župy Hlinkovej mládeže pre okresy Gelnica, Levoča a Spišská Nová Ves, kde pôsobil ako stredoškolský profesor v Spišskej Kapitule
- 1940 – 1945 pracovník Vedeckej spoločnosti pre zahraničných Slovákov v Bratislave

- 1946 – 1950 referent Slovenskej ligy a Spolku sv. Vojtecha v Trnave
- po 1948 - člen Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva Pacem in terris
- 1953 – 1967 vedúci Katedry cirkevných dejín a kresťanskej archeológie na Cyrilometodskej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave.

Alojz Miškovič sa v svojej historickej spisbe zameril na obdobie včasného feudalizmu, národné obrodenie, výskumy staršej katolíckej slovenskej literatúry a dejiny spisovnej slovenčiny, kde prispel objavom, záchranou a publikovaním vzácnych jazykových pamiatok. Z obdobia národného obrodovania sa sústredil najmä na bernolákovské hnutie – jeho jazyk a literatúru. V Sborníku Matice slovenskej v r. 1936 uverejnil svoje dielo „Bernolákova Dissertácia a Orthographia“. V literárnej histórii doplnil poznatky o viacerých slovenských kultúrnych dejateľoch (napr. J. Páleš, J. L. Pyrker, L. Záborský, J. Kollár). Kultúrnym životom Slovákov v mestách 16. storočia sa zaoberá v diele „Literatúra v dobe árpádovskej“, ktoré vyšlo v Sborníku MS, XVI. — XVII., str. 323 — 331.

Do učebnice literatúry pre gymnázia a učiteľské akadémie (1942) spracoval časť o staršej slovenskej literatúre.

Prispieval do novín a časopisov článkami, pričom používal pamená (pseudonymy): Andrej Bielovodský, Gor, Gogoľov, Zloja M. Vo svojich článkoch sa počas 2. svetovej vojny významnejšie zaoberal slovensko - maďarskými vzťahmi (Napravená krivda, 1940; Naša pravda zvíťazila, 1941; Maďarské úmysly so Slováckmi, 1944; Nový spôsob maďarčenia Slovákov, v časopise Náš národ II, 1944, str. 65n; Nový anonymus (Hlas maďarskej vedy o dvortsákiáde), v časopise Náš národ II, 1944, str. 145n).

V r. 1946 v Bratislave vyšlo jeho dielo "Severné hranice Slovenska" pod pseudonymom Andrej BIELOVODSKÝ (vybrané časti tohoto diela vyšli v zborníku Ľ. MOLITORIS (vyd.), Almanach Slováci v Poľsku/Almanach Słowacy w Polsce VII, Kraków 2000).

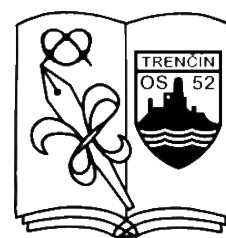
Po vojne v r. 1963-1964 pripravil nový preklad Životov Konštantína a Metoda.

V živote, zameraní, pamenách (pseudonymoch) dielach aj činnosti môžeme vnímať celoživotné, dobe primerané zaujatie Alojza Miškoviča jeho vlasťou - rodným krajom, Spišom, Slovenskom, slovenským národom a nádejou každého národa - mládežou.

Alojz Miškovič zomrel 14. marca 1967 v Bratislave.

Pochovaný je na starom cintoríne v Kežmarku.

Autor: Ing. Vojtech Brabenec, Trenčín, 1. marec 2017
 člen Historickej komisie Slovenského skautingu

Poznámky:

[1] Životopisné údaje sú z rôznych internetových zdrojov (Litcentrum, Schematizmus RKC, Matica slovenská, Zlatý fond, Wiki, Jurgov, Kežmarok) konkrétne: <http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/alojz-miskovic/>; <http://www.schematizmus.estranky.sk/clanky/knazi.html>; http://matica.sk/wp-content/uploads/2015/03/Spisovy_rocnik_1931.doc; http://zlatyfond.sme.sk/dielo/901/Vlcek_Dejiny-slovenskej-literatury/bibliografia/; https://sk.wikipedia.org/wiki/Alojz_Miškovič; <https://sk.wikipedia.org/wiki/Jurgov>; <http://navstiv-kezmarok.webnode.sk/kulturno-historicke-pamiatky/>.

[2] Dobový výstrižok článku Ako vznikol náš národný pozdrav "Na stráž!" je z novín, bez zaznačenia prameňa, ale zrejme (okolo) 7.okt., rok 1940, možno z novín Gardista?

[3] Upresnenie funkcií je z knihy Milla, M.: Hlinkova mládež 1938-1945, vydal ÚPN 2008

[4] Fotografia je z časopisu Rozvoj z r. 1925 (bližšie určenie čísla časopisu chýba)

[5] História a súvislosti pozdravu "Na stráž!", ver. 01b marec 2013.

Príloha nasleduje nižšie:

HISTÓRIA A SÚVISLOSTI POZDRAVU „NA STRÁŽ !“

Počiatky organizácie Sokol sa kladú v Čechách do r. 1862 (Tyrš, Fügner), na Slovensku do r. 1866 (Zoch). V r. 1919 Česká obec sokolská organizovala "Sokolské stráže". Sokoli so Zväzom robotníckych telocvičných jednôt vytvorili "Národnú stráž". Spolu s ďalšími dobrovoľnými organizáciami vytvorili oddiely "Stráže slobody" organizované vojenským spôsobom do 4 plukov v Čechách. Pluky **Stráže slobody**, najmä 1. (pražský) pôsobili aj na Slovensku. **Sokolské "Na stráž"** nájdeme na českých sokolských odznakoch (pozrieť na priložených fotografiách):

Vztýčenú pravicu českých Sokolov nezakryte vidíme aj v r. 1926 na medaili spolku Sokol na obrázku vpravo:

50. L: medaile, nahore s opisem: UPOMÍNKA /, pod třířádkový nápis: NA VIII. SLET / VŠESOKOLSKÝ / V PRAZE / 1926 /.

R: pět borců ve cvičebním úboru se šikmo vzpaženými pravicemi a levicemi zapaženými. Vlevo ve výši kolen heslo: VLASTI /, které pokračuje vpravo — ZDAR! Bronz, Ø 20 mm. Dole zn. Pichl.

Sokolské heslo "Na stráž"

nachádzame aj v oficiálnych sokolských predvojnových dokumentoch - napr. z r. 1937- pozrieť na obrázku vpravo:

Rozostavný beh sokolstva v dňoch 26. - 28. oktobra t. r.

veľkorysým národným vstupným podnikom k oslavám 20. výročia republiky.

Ako je známe, bude akýmsi vstupným podnikom sokolstva k 20. výročiu republiky a k X. sletu všesokolskému rozostavný beh, ktorý usporiada Československá obec sokolská v dňoch 26.-28. oktobra t. r.

Rozostavné behy znamenajú víťazstvo človeka nad vzdialenosťami zeme a nad prekážkami prírody, vypätie, obetavosť a branných schopností účastníkov - to všetko v službách spoločnej ideje. Beh, ktorý ČOS porieša už tretí za trvania republiky. Prvý raz bol pri prvom výročí republiky 28. oktobra 1919. Konal sa na 7 tratiach od hraníc republiky k Prahe a jeho ideou bola radosť zo slobody a vďaka prezidentovi osloboditeľovi T. G. Masarykovi. Druhý beh sa konal 20. septembra r. 1931 v rámci osláv 100. narodenín Tyršových, tiež od hraníc republiky na 9 tratiach k Tyršovmu pomníku v Prahe v Tyršovom dome. Tretí tohoročný beh bude poriadany obrátene: z Prahy, sídla republiky rozbehne sa 10 štafet na 10 strán k hraniciam republiky, aby pri 20. výročí republiky národu heslo "Bránme hranice našej republiky podľa hesla na sokolskom odznaku - "Na stráž!" Beh bude súčasne aj výzvou celému národu k spolupráci a účasti na veľkej duchovnej i telesnej mobilizácii národa pri X. všesokolskom slete v Prahe 1938.

Program rozostavného behu sokolstva v dňoch 26. - 28. oktobra 1937, so zameraním na oblasť sokolskej župy Bratislavskej Masarykovej. (VHA Tmava, f. ZVV Bratislava 1919-1939, kr. 160, 1937, sign. 59 1/1-30)

V medzivojnovom období existovali aj ďalšie organizácie, ktoré si ideu "stráže" dali až na najvyššie miesto - do svojho názvu: **Zväz stráže slobody**, **Dunajská stráž**, napokon aj **Národné gardy Republiky československej** - veď slovo "garda" vlastne znamená "stráž". Pomenovanie „garda“ sa používa celosvetovo, vyhovuje každej ideológii. V Sovietskom zväze pred 2.sv. vojnou tiež vychádzal vojenský časopis „**Na stráž**“.

Sme na stráži.

(Lenže takýto „praktikanti“ obyčajne ostatnú potom s deť v svojom teplom hniezdečku. Aspoň zkušenosťi moje sú také. No a potom kde je otec, syn, švagor, kmotor, to už vyzerá asi tak ako jedna rodina a tam sa dá len potom „vy-palovať“. My však sme a budeme na stráži, aby u nás prestalo kmotričkovanie a „barátom“-ovanie a aby zavládol na našom mestskom dome duch demokratický, či sa to bude komu líbiť, alebo nie.)

V čísle 28. zo dňa 15-ho júla 1923 uverejnil som článok „Od nás — pre nás“ a pod podtitulom „Zažehnajme byrokratizmus“ napísal som niekoľko faktov zo zkušenosťi, podotknúc, že byrokratizmus zase dvíha svoju dračiu hlavu. Medzi iným jednalo sa o prijatie jednej „nevyhnutne potrebnej“ kancelárskej sile. Bol vypísaný riadne súbeh. Boli

V medzivojnovovej Československej republike sa slovo "stráž" v rôznych obmenách a súvislostiach stalo častým v ušiach verejnosti, nielen v uvedených názvoch, heslách a pozdravoch spolkov, ale aj v bežných textoch a nadpisoch článkov (námatkove napr. 1929 "**Na orlí stráži**", ...) a stalo sa na verejnosti bežné. V pozadí jeho použitia bola myšlienka ochrany toho, čo sa nadobudlo a vnímalo sa ako vzácne. Niet sa čo čudovať, ak sa takto ideove zakorenené slovo v tej súvislosti pri obdobných príležitostiach použilo v budúcnosti zase. Ukážkový článok "**Sme na stráži**" vľavo je zo Štúrových Trenčanských novín 1924.

Ex: **Trenčanské noviny, r.1924**
ako s univerzitou

Aj v rôznych židovských organizáciách začiatku 20. storočia, vrátane a najmä skautských, sa stráž aj stráženie a strážci, v zmysle zachovania židovských národných tradícií, objavilo v názvoch na Slovensku pôsobiacich skautských organizácií "Hašomer Hacair" a "Hašomer Kodimah" a ich príslušníci sa nazývali "šomeri", teda **strážcovia**. Na to prirodzene nadväzoval ich vnútorný ideový obsah.

Keď na 4. celosvetové skautské stretnutie - Jamboree v Gödöllő v r. 1933 odchádzala aj skupina Slovenských katolíckych skautov (SKS), nechceli používať český pozdrav "Nazdar".

Preto začali používať pozdrav "**Na stráž**", ako na to spomína vtedajší vedúci delegácie Alojz Miškovič v novinovom článku Ako vznikol náš národný pozdrav "Na stráž!"

Slovenskí katolícki skauti potom od februára alebo marca 1934 pozdrav "**Na stráž**" používali ako svoj skautský pozdrav, o čom svedčí aj priložený text z ich príručky uverejnenej v r. 1938.

Knižnica skautov ZLATÉHO KRÍŽA — č. 6.

Katolícki skauti na Slovensku

Sostavil:
Alojs M. Macck,
krajinský podnáčelník.

1938 Vydalo: Ústredie slov. katol. skautov v Bratislava.

I. Náš pozdrav.

Všetci katolícki skauti v republike sa pozdravujeme slovami: „**Na stráž!**“

Kedykoľvek sa stretneme, vždy si vzájomne pripomíname, aby sme boli každý jedon na stráži, pohotove; aby sme strážili všetky svoje smysly, myšlienky, slová, skutky, city atď., aby sme žili podľa príkazov Božích, cirkevných i zákona a zásad skautských, aby sme robili denne dobré skutky.

Na stráži byť znamená pozorovať všetkými smyslami, v okolí, vo vesmíre, v spoločnosti, všade a zamedziť zlu, robiť vedome dobre.

Sv. Otec Pius XI. povedal katol. skautom pri audiencii (1925): „Vy ste stráž viery, ctnosti, kresťanskej cti!“

Dobový článok Alojza Miškoviča o vzniku pozdravu Slovenského katolíckeho skautingu a jeho zavedení vo februári alebo marci 1934:

Ako vznikol náš národný pozdrav „Na stráž!“

Alojz Miškovič

O pôvode a dejinách tohto nášho národného pozdravu sa už veľa napísalo, pohovorilo, pouvažovalo, ale málokto povedal o ňom jasné slovo.

Keď teraz 5. októbra Úrad propagandy Slovenskej republiky, vo výročitý deň odsúdenia Dr. Vojtecha Tuku začal akciu „Týždeň pozdravu „Na stráž!“, aby ho rozšíril aj do tých najširších vrstiev, pokladám si za milú povinnosť povedať slovenskej verejnosti, čo o pôvode toho pozdravu viem ja.

Pozdrav ten zrodil sa z národnej potreby a korene jeho siahajú do roku 1933. Roku 1933 v Gödöllő v Maďarsku bolo svetové skautské Jamboree, na ktoré vyslalo Ústredie slovenských katolíckych skautov v Bratislave značnú skupinu. Vedením skupiny poverilo mňa. Keďže v tie časy chystali sme sa zreorganizovať náš slovenský skauting, veľmi rád som poverenie prijal. Na Jamboree som chcel nabsierať k tomu potrebné skúsenosti. A nesklamal som sa. Dojmov a skúseností bolo až dost. Na ich sbieranie bolo toľko príležitostí, že treba bolo len uši a oči otvoriť, samy sa núkali na každom kroku. Tak som medzi iným došiel aj k poznaniu, že naša skautská organizácia potrebuje svoj osobitný pozdrav. Tam mala ho každá národná skautská skupina. My z bývalého Česko-Slovenska tvorili sme s Čechmi, Rusmi a Maďarmi spoločnú skupinu. Mali sme rovnakú uniformu, na prsiach veľkú pásku v štátnych farbách s nadpisom „Československo“. Spoločná skupina to bola, ale jednotná nie. No, o tom sme len my vedeli, iní nás, nevyvímajúc ani Maďarov, všetkých pokladali za Čechov. A kdekoľvek sme sa ukázali, vítali nás pozdravom Na zdar, niekedy až v pokrik upraveným: zdar, zdar, na zdaaar.

Tento fakt ma už pri prvej príležitosti, kde nás tak privítali, natoľko nahneval, že som sa rozhodol na každý spôsob nejaký skautský pozdrav nájsť a propagovať. Už tam v Gödöllő som premýšľal o nejakom originálnom pozdrave. A aby som poznal, ako sú v tej veci iné národné skupiny na Jamboree, ponavštevoval som v sprievode dvoch skautov všetky skautské delegácie sveta, ktoré tam boli zastúpené. Predstavil som sa im, ako zástupca slovenského skautingu, informoval som sa o ich živote, pozrel si tábor a všade zistil, akým slovom sa pozdravujú. Už tam v Maďarsku v nedostatku iného, začal som šíriť pozdrav: „Mor ho!“ Pravda, ten pozdrav pre svoju bojovnú formu sa neujmal, nebolo preň psychologických predpokladov. A bolo to preda len tvrdé slovo, ktoré sa nehodilo medzi mládež. Po návrate v Nitre malo Ústredie slovenských katolíckych skautov valné zhromaždenie, kde ma prítomní delegáti skautskí poctili dôverou a vyvolili za zástupcu krajinského náčelníka, s poverením zastupovať náčelníka, ktorý býval mimo Bratislavu. Ujal som sa funkcie. V Bratislave na porádach výkonného výboru náčelníctva ča-

sto som prizvukoval potrebu utvorenia a nariadenia nejakého pozdravu pre našu mládež.

V ktoromsi obežníku náčelníctva som vypísal aj súbeh na slovenský skautský pozdrav. Čakal som. Aj prišli nejaké návrhy, ale ani jeden z nich sa mi nepozdával. Nato jedného dňa asi vo februári alebo marci roku 1934 po porade s terajším hlavným veliteľom HM Alojzom Mackom a prof. Jozefom Hlavatým nariadil som pre slovenských katolíckych skautov pozdrav „Na stráž!“

Rozhodnutie vyrástlo z programu nášho slovenského skautingu, ktorý, hoci bol zaregistrovaný v Medzinárodnej skautskej kancelárii v Londýne, mal úplne vyhraný národný charakter. Chceli sme nášmu národu vychovať v ňom tvrdých a nepoddačných mužov, obrancov a strážcov duchovného i hmotného majetku. Vedeli sme, že my Slováci nie sme tak chudobní, ako nás predstavujú naši nepriatelia, vedeli sme, že máme zdedené hodnoty, ktoré našim chrániť, objavovať, zveľaďovať a strážiť.

I vydali sme heslo: Na stráž! ako náš pozdrav. Potom začali sme pozdrav „Na stráž!“ šíriť. Veľmi pomaly sa ujal, ba

nielen to, ale niektoré jednotky sa vyslovili úplne proti nemu. Akademický oddiel ho zavrhol. No, neustúpili sme, ale ďalej ho šíriť. Povedali sme si, že dobré veci ťažko idú, ale preniknú a natrvalo sa ujmú.

A pozdrav ten v budúcnosti nikto tak ľahko neodstránil, dal som ho vytlačiť na hlavičku nášho úradného listového papiera. Podobne zvečnil som ho na pracke skautského remeňa, ktorú som navrhol a po schválení náčelníckou radou aj dal spraviť. Pracka mala svoj originálny tvar a nápis „Slovenskí katolícki skauti v RČS „Na stráž!“

Potom prišla jeseň roku 1933, historicky veľmi významná jeseň. V nej položily sa základy dnešnému stavu nášho národa.

Vtedy skautskí pracovníci navrhli tento náš skautský pozdrav za pozdrav HG, neskoršie prijalo ho vojsko a teraz už celý národ pozdravuje sa pozdravom „Na stráž!“

Je to pozdrav dobrý. Hodí sa pre každého. A pre nás Slovákov, ktorí sme od roku 1938 tak veľa získali pre svoj národ, je ako stvorený.

Vydarené celoštátne jazdecké preteky v Piešťanoch

Vysoká úroveň pretekov — Pekné výkony našich jazdcov

STK. Piešťany, 7. októbra.

Včera boli v Piešťanoch celoštátne jazdecké preteky, na ktorých sa zúčastnili minister vnútra Mach, minister národnej obrany generál Čatloš, minister hospodárstva Gejza Medrický, šéf propagandy Karol Murgaš, vyslanec Nemeckej ríše von Killinger, generálny tajomník HSLS Dr. Galan, Ing. Karmasin, členovia bratislavského diplomatického sboru, nemeckej vojenskej misie a iní poprední predstavitelia slovenského a nemeckého verejného, politického a kultúrneho života, ako aj do 10.000 divákov. Minister Mach prišiel do Piešťan popoludní. Pred kúpališťom Eva prijal hlásenie čestných čiat HG a FS, načo sa odobral na závodisko.

Čestní hostia, domáci i zahraniční, ako aj početné obecnosť sledovali vrcholné výkony jazdcov i koňov s najväčšou pozornosťou a odmeňovali ich častým potleskom.

Večer o 19.30 hodine bolo v hoteli „Royal“ slávnostné rozdelenie cien víťazom a slávnostná večera, na ktorej sa zúčastnil minister národnej obrany generál Čatloš, minister hospodárstva Gejza Medrický, vyslanec von Killinger, generálny tajomník HSLS Dr. Galan, Ing. Karmasin, členovia diplomatického sboru, nemeckej vojenskej misie, dôstojnícky sbor a iní poprední predstavitelia slovenského verejného života.

Dožinková slávnosť ríšskonemeckej kolónie v Bratislave

za účasti význačných nemeckých a slovenských osobností

STK. Bratislava, 7. októbra.

Včera predpoludňom vo veľkom sále Reduty bola dožinková slávnosť ríšskonemeckej kolónie. Na týchto slávnostiach zúčastnili sa hlavný veliteľ HG a minister vnútra Mach.

slátnu. Obidvaja konajú gigantickú prácu. Ide o to, rozbiť zbrane, ktoré Angličania namierili proti Nemecku. V ďalšej svojej reči rečník zaoberal sa versailleským diktátom, ktorý mal nemecký národ naveky zastaviť...

"Na stráži svobodě" - "Česká obec sokolská" mala vyšíť na svojej zástave, okolo r. 1918, na obrázku vľavo.

V závere prvej svetovej vojny 1918, keď aj České země boli súčasťou porazenej R-U monarchie, prihlásiac sa o svoju autonómiu sa odseparovali a vyhlásili samostatný štát, pričom sa výrazne angažovala Česká obec sokolská aj so svojimi vojensky ozbrojenými a organizovanými útvarmi - nuž nečudo, že si chceli strážiť svoju vydobytú samostatný štát aj novonadobudnutú štátnu slobodu.

"Stráž svobody"
bol časopis, ktorý vydával sokolský pluk rovnakého mena (obrázok vpravo):

Slovo **"Stráž"** od nepamäti sa vyskytuje v názvoch mnohých obcí v Čechách aj v Slovensku, čo je všeobecne známe.

Gesto zdvihnutou pravou rukou, ktoré používali už starí Rimania, po r. 1922 prevzali talianski fašisti a po r. 1933 používali aj nemeckí národní socialisti (nacisti).

Nezávisle od nich bolo už po r. 1918 v Československej republike: gesto so vztyčenou pravou používala aj medzivojnová (1918-1939) Československá armáda pozrieť dva obrázky nižšie - sú z dobovej vojenskej príručky:

Od začiatku roku 1938 v Európe bolo cítiť, že sa schyľuje k vojne. Keď ČSR v tejto napätej situácii zostala 5.10.1938 bez prezidenta, slovenské politické strany v Žiline 6.10.1938 vyhlásili autonómiu Slovenska v ČSR, 8.10.1938 vznikla slovenská vláda, 22.11.1938 pražský snem uzákonil autonómiu Slovenskej krajiny a z volieb 18.12.1938 vzišiel Snem Slovenskej krajiny, ktorý po Hitlerovom ultimáte 14. marca 1939 vyhlásil samostatný Slovenský štát, prijatím ústavy od 21.7.1939 Slovenská republika.

Vznikla jednotná organizácia mládeže nazvaná po už zosnulom († 16.8.1938) Andrejovi Hlinkovi - Hlinkova mládež (HM), ktorá sa stala povinnou pre mládež (ako aj HG pre dospelých občanov, okrem Židov) na základe Vládneho nariadenia 220/1939. HM do istej miery prevzala rozpuštené dovtedajšie organizácie, teda aj sokolské a skautské, s ich atribútmi.

Dňa 15. augusta 1940 HM oficiálne prevzala aj pozdrav SKS **"Na stráž"** za jediný platný a všeobecný pre všetkých príslušníkov HM. Pred vojnou zaužívaný spolkový (Sokol, SKS) pozdrav či heslo **"Na stráž"** sa v prvej Slovenskej republike prevzal ako úradný pozdrav všeobecne. Pozdrav **"Na stráž"** sa používal až do faktického zániku SR, v úradnom, osobnom aj písomnom styku.

Prvá Slovenská republika pozdravom "Na stráž" nasledovala to, čo bolo už predtým zavedené v spolku Český sokol, a pozdravom zdvihnutou pravou rukou zase nasledovala to, čo bolo už predtým zavedené v prvorepublikovej Československej armáde.

Tak, ako v r. 1918 českí **Sokoli** a ďalší stáli **na stráž** autonómie nadobudnutej od R-U a novozrodenej slobody,

podobne aj Slovač v r. 1938 po nadobudnutí autonómie volala "**Na stráž!**" tomu, o čo sa prinajmenej dve predošlé desaťročia usilovala márne - pozrieť vpravo obrázok dobovej pohľadnice z internetu (text "**Na stráž!**" je celkom naspodu):

Ani svetového vodcu proletariátu **Lenina so zdvihnutou pravicom** neváhali v r. 1941 zobrazit' na pamätníku, ako vidno na obrázku vpravo:

Przemysl – fragmenty pomníka V. I. Lenina v júli 1941
Zdroj: Národný digitálny archív, Varšava.

V širších súvislostiach, obdobné zásahy štátu aké boli počas vojny v 1.SR, sa zčasti uskutočnili už skôr - po 1. svet. vojne v 1.ČSR od 1918 (už v mieri), ale najmä sa neskôr uskutočnili aj v 3.ČSR po skončení 2.svet. vojny: v r. 1945 ešte za prezidenta Beneša, a od r. 1948 druhé (tuhšie) kolo za prezidenta Gottwalda.

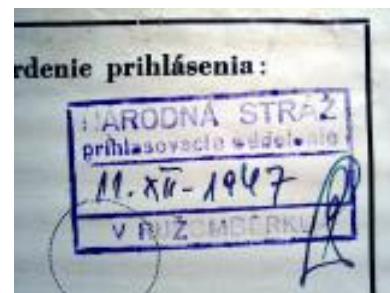
Bolo to nielen triedenie občanov podľa pôvodu, odobratie majetku zaznávaným, odobratie občianstva nežiadúcim, vyhostenie zo štátu, ale aj zrušovanie nechcených organizácií.

Sokol po r. 1945 pohltit ostatné podobné organizácie, a od 1948 zrušili aj Sokol.

Skautské organizácie po 1948 pohltila jednotná mládežnícka Pionierska organizácia, ktorá do istej miery od skautingu prevzala v inej podobe mnohé prvky, napríklad rovnošaty, nosenie šatiek, pozdrav rukou, systém stupňov zdatnosti, organizačné zásady, letné tábory, ale aj heslo "**Bud' pripravený**", ktoré je obsahove obdobou predchádzajúceho pozdravu Slovenských katolíckych skautov "**Na stráž!**".

Aj po r. 1945 v Benešovej 3.ČSR sa slovo "stráž" uplatnilo v úradnom názve "**NÁRODNÁ STRÁŽ**", ako vidíme na obrázku vpravo na fotografii odtlačku pečiatky:

Aj "**Závodná stráž**" a "**Pomocná stráž Verejnej Bezpečnosti**" jestvovali počas predošlého režimu pred r. 1989. "**Lesná stráž**" a "**Rybná stráž**" jestvujú dodnes.

Pozdrav "**Na stráž!**" zakrátko po 2. svetovej vojne vojne vystriedal nový pozdrav nového režimu "**Česť práci**". Ten sa usiloval o diskreditáciu predošlého pozdravu práve tak, ako po r. 1989 je úsilie diskreditovať obidva pozdravy: aj "Na stráž", aj "Česť práci". Obidva však majú obsah, voči ktorému niet námietok.

Gesto so vztýčenou pravickou
aj v súčasnosti nájdeme
tam, kde by sme ho azda najmenej čakali:

V tejto póze je vyobrazený americký prezident Clinton na soche,
ktorú mu z vďačnosti postavili v Kosove,
ba aj na všetkým známom kancelárskom mieste
znova vidíme zdvihnutú pravicu.

(Obidva obrázky sú z internetu.)

Poznámky:

- Táto štúdia bola vytvorená v návaznosti na v rámci skautskej historickej komisie spracúvaný životopis skautského činovníka Alojza Miškoviča ako príloha, ktorá sa po nepredpokladanom postupnom náraste objemu informácií ukázala za vhodné osamostatniť.
- Táto štúdia bola vytvorená bez akýchkoľvek cudzích finančných či hmotných príspevkov alebo podpory.
- S pozdravom "Na stráž!" sa často vníma súvislosť so starým rímskym pozdravným gestom zdvihnutou pravou rukou, preto aj táto štúdia sa venuje obom, i keď každé vzniklo a jestvuje samostatne.
- Táto štúdia bola vytvorená bez archívneho či iného výskumu, len kombináciou z už predtým zverejnených a voľne verejne dostupných informačných prameňov, vrátane vyobrazení:
- obrázok v texte: Odznak organizácie Český Sokol - "NA STRÁŽ" - fotografia lícnej aj rubovej strany, a detail, tiež dva obrázky z medzivojnovnej vojenskej príručky, sú príležitostne odfotené z ponuky na zberateľskom "blšáku",
- obrázok "Program rozostavaného behu sokolstva v dňoch 26. - 28. októbra 1937..." s heslom sokolského odznaku "Na stráž!" je krátky citát z: Čaplovič, M.: Branné organizácie v Československu 1918 - 1939, MO SR, BA 2001, ISBN 80-88842-51-4, Prílohy, str. 168,
- dobový výstrižok novinového článku Alojza Miškoviča *Ako vznikol náš národný pozdrav "Na stráž!"* nemal označenie názvu ani dátumu, bol kedysi odfotený od niektorého skautského zberateľa, podľa súvislostí je z (okolo) 7. októbra, rok 1940,
- obrázok krátkeho článku "Náš pozdrav" je autorova koláž (článok+identifikácie) strán z príručky Slovenského katolíckeho skautingu z r. 1938, z ele zbierky HisKom,
- Milla, Michal: Hlinkova mládež 1938 - 1945, vydal ÚPN BA 2008, ISBN 978-80-89335-04-6,
- Čaplovič, Miroslav: Branné organizácie v Československu 1918 - 1939, vydal MO SR, BA 2001, ISBN 80-88842-51-4,
- údaj o sovietskom časopise Na stráž je z: Ďurica: Dejiny Slovenska a Slovákov, tam r. 1936.
- prameň niektorých obrázkov je uvedený v texte priamo,
- obrázok zo Štúrových Trenčanských novín z r. 1924 bol odfotený zo zviazaného ročníka novín vo vlastníctve pána Dukáta, ktorého otec tam bol redaktorom,
- fotka pečiatky Národná stráž z r. 1947 je z prihlasovacieho lístku ohlasovne pobytu v Ružomberku, odfotené z chaotického konvolútu starých dokladov na zberateľskom blšáku,
- tri obrázky štátnikov, fotka farebnej pohľadnice (asi) gardistov, sokolská zástava, časopis Na stráž, sú z internetu z náhodne navštívených stránok,
- fotka sokolskej medaily je kedysi dávno odfotená z akéhosi vydaného popisu sokolských odznakov, zo zbierky už nežijúceho br. Kima.

Autor je člen Historickej komisie Slovenského skautingu.
Autor: Ing. Vojtech Brabenec, Trenčín, marec 2017.